

Verantwoording Havo vwo

Schooljaar 2026/2027 - laatst gewijzigd 27-08-2026

Perspectieven

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			
1. Vraagstukken		Ik kan aangeven waarom iets een maatschappelijk vraagstuk is. Ik kan beredeneren wanneer iets een maatschappelijk of een politiek vraagstuk is. Ik kan redeneren over oorzaken en gevolgen van een maatschappelijk vraagstuk.	Oorzaken en gevolgen
2. Standpunten		Ik kan de standpunten van betrokken groepen bij een maatschappelijk vraagstuk beschrijven. Ik kan de frames en de waarden die achter de standpunten van betrokken groepen liggen toelichten. Ik kan uitleggen hoe betrokken groepen invloed proberen uit te oefenen op een maatschappelijk vraagstuk.	Standpunten-arena
3. Oplossingen		Ik kan verschillende mogelijke oplossingen voor een maatschappelijk vraagstuk beschrijven. Ik kan de gevolgen van elke oplossing voor verschillende groepen toelichten. Ik kan onderzoeken welke oplossing het meest rechtvaardig is voor groepen en het algemeen belang.	Minderheidscheck

Verantwoording Havo vwo

4. Eigen positie		Ik kan benoemen wat ik belangrijk vind in dit maatschappelijk vraagstuk. Ik kan uitleggen welk persoonlijk belang ik heb bij dit maatschappelijk vraagstuk. Ik kan beargumenteren welke oplossing ik het beste vind en beschrijven hoe ik daar zelf aan kan bijdragen.	MaatschappijKompas
5. Vergelijken		Ik kan vergelijken hoe groepen in tijd en plaats omgaan met maatschappelijke vraagstukken. Ik kan samenlevingen vergelijken in tijd en plaats. Ik kan politieke systemen vergelijken in tijd en plaats.	Vergelijken
6. Toekomst in beeld		Ik kan ontdekken welke opleidingen en beroepen met maatschappijleer te maken hebben. Ik kan uitleggen welke interesses en kwaliteiten van mij passen bij maatschappijleer. Ik weet hoe ik mij kan oriënteren op een passende studie en een passend beroep.	Welke studie of welk beroep past bij mij?
Debatwerkvormen			
Het Carrouseldebat			Voer een carrouseldebat
Het Vissenkomdebat			Voer een Vissenkomdebat
Het Luchtballondebat			Voer een Luchtballondebat
Het Lagerhuisdebat			Voer een Lagerhuisdebat
Het Brillendebat			Voer een Brillendebat
De debat-battle			Voer een debat-battle
Debatteren: Dienstplicht			Debatteren
Debatteren: Sociale media			Debatteren
Perspectieven: Online gokken (standpunten)			Debatteren

Verantwoording Havo vwo

Perspectieven: Algoritmes (oplossingen)			Burgerberaad
Perspectieven: Manosphere (Eigen positie)			Post-it Perspectief
Brillendebat (standpunten)			Voer een Brillendebat
Lagerhuisdebat (standpunten)			Voer een Lagerhuisdebat
Pitch (oplossingen)			Oplossingenpitch
Blind Beslissen (oplossingen)			Blind beslissen
Cirkel van invloed (eigen positie)			Cirkel van invloed
Placematdiscussie (eigen positie)			Placematdiscussie
Perspectieven: American Dream (verschillen)			Vergelijken

Identiteit

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			
1. Wie vormt jou?		Ik kan uitleggen hoe socialisatie verloopt. Ik kan uitleggen welke socialisatoren een rol spelen bij socialisatie. Ik kan uitleggen wat waarden betekenen voor mensen.	
2. Normaal		Ik kan uitleggen hoe het socialisatieproces invloed heeft op keuzes die mensen maken. Ik kan uitleggen hoe waarden en normen met elkaar samenhangen. Ik kan afwegen welke waarden en normen belangrijk zijn in een concrete situatie.	

Verantwoording Havo vwo

3. Verschillen		Ik kan uitleggen hoe socialisatie en persoonlijke kenmerken invloed hebben op hoe mensen handelen. Ik kan uitleggen hoe verschillen in socialisatie en persoonlijke kenmerken invloed hebben op iemands identiteit. Ik kan in een concrete situatie herkennen welke waarden belangrijk zijn bij het maken van keuzes van mensen. Ik kan uitleggen hoe nature en nurture samen invloed hebben op hoe mensen handelen.	
4. Hokjesdenken		Ik kan uitleggen hoe socialisatie invloed heeft op verwachtingen over het gedrag van anderen. Ik kan uitleggen hoe rolpatronen en vooroordelen kunnen leiden tot conflicten tussen groepen. Ik kan bij een conflict tussen groepen benoemen welke waarden met elkaar botsen. Ik kan uitleggen hoe rolpatronen, vooroordelen en indoctrinatie kunnen leiden tot conflicten tussen groepen en tot polarisatie	
5. Cultuur om je heen		Ik kan culturen vergelijken in tijd en plaats aan de hand van cultuurkenmerken. Ik kan een onderscheid maken tussen de dominante cultuur en de subculturen. Ik kan beschrijven welke betekenis mensen geven aan hun eigen cultuur of subculturen. Ik kan een onderscheid maken tussen cultuurgroepen in de wereld (12) (havo gaat om dominante cultuur en subcultuur) Ik kan vanuit cultuuruniversalisme en cultuurrelativisme beschrijven welke betekenis mensen geven aan hun eigen cultuur of subcultuur	

Verantwoording Havo vwo

6. Samen online		Ik kan uitleggen hoe de selectie en framing van informatie invloed hebben op beeld- en meningsvorming. Ik kan benoemen welke kansen en risico's er online zijn. Ik kan uitleggen wat het verband is tussen verdienmodellen van media en de berichtgeving. Ik kan uitleggen hoe de selectie en framing van informatie invloed hebben op de beeld- en meningsvorming.	
-----------------	--	---	--

Vraagstukken

1. Tiktok challenge		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Deepfake		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Familievloggers / Finfluencers		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Regenboogvlag		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Paarse vrijdag		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Prideweek / Aanslag berlijn		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Voetballers als rolmodel		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Lookbook		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Disney / color-blind casting		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Verschillen thuis		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Vrouwenvoetbal		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Tradwifes / Vrouwrechten Afghanistan		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Sociale ongelijkheid

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			

Verantwoording Havo vwo

1. Binding		Ik kan uitleggen waarom mensen verschillend kunnen denken over sociale cohesie. Ik kan met voorbeelden uitleggen waarom sociale cohesie belangrijk is voor mensen, groepen en de samenleving. Ik kan uitleggen hoe affectieve, cognitieve, economische en politieke bindingen zorgen voor sociale cohesie. Ik kan bij een maatschappelijk vraagstuk uitleggen waarom mensen verschillend kunnen denken over wat vrijheid, gelijkheid en solidariteit betekenen.	
2. Wij en zij		Ik kan uitleggen wat de invloed is van sociale cohesie op een maatschappij. Ik kan uitleggen hoe processen van in- en uitsluiting werken bij groepsvorming. Ik kan beargumenteren dat een sterke in-groep kan zorgen voor afkeer van een uit-groep. Ik kan beargumenteren dat een te sterke in-groep zorgt voor afkeer van een uit-groep.	
3. Kansen en kapitaal		Ik kan uitleggen hoe verschillen tussen mensen kunnen leiden tot ongelijke kansen Ik kan benoemen waarom groepen meer of minder cultureel, sociaal en economisch kapitaal hebben. Ik kan uitleggen hoe welvaart, welzijn en rechtvaardigheid met elkaar samenhangen Ik kan benoemen waarom groepen meer of minder cultureel, sociaal en economisch kapitaal hebben.	

Verantwoording Havo vwo

4. Sociale ongelijkheid		Ik kan beschrijven hoe inkomen, opleiding, gezondheid en kansen ongelijk verdeeld zijn in Nederland en andere landen. Ik kan uitleggen welke gevolgen sociale ongelijkheid heeft voor de welvaart van mensen. Ik kan uitleggen welke gevolgen sociale ongelijkheid heeft voor het welzijn van mensen. Ik kan aan de hand van voorbeelden beschrijven hoe inkomen, opleiding, gezondheid en kansen ongelijk verdeeld zijn in Nederland en andere landen.	
5. Wie is verantwoordelijk?		Ik kan uitleggen hoe mensen en organisaties invloed hebben op sociale ongelijkheid. Ik kan uitleggen hoe mensen verschillend kunnen denken over verantwoordelijkheid voor welvaart en welzijn. Ik kan verschillende opvattingen over verantwoordelijkheid voor welvaart en welzijn vergelijken.	
6. Beeld van ongelijkheid		Ik kan met voorbeelden uitleggen hoe sociale media, nieuwsmedia en online platforms invloed hebben op het handelen van mensen. Ik kan uitleggen wat de invloed is van media op de sociale cohesie. Ik kan verklaren waarom digitale technologie en AI sociale ongelijkheid kunnen vergroten.	
Vraagstukken			
1. Gratis lunch		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Schoolzwemmen		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Selectie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Energiedrank		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Energiedrank		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Verantwoording Havo vwo

2. Eigen risico		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Sociale zekerheid		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Sociale zekerheid		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Sociale zekerheid		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Locatie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Locatie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Locatie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Rechtsstaat

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			
1. Recht voor jou		Ik kan uitleggen wat een rechtsstaat is. Ik kan beoordelen hoe goed het recht verschillende soorten conflicten regelt bij maatschappelijke vraagstukken. Ik kan bij een maatschappelijk vraagstuk een passende actie kiezen om rechten te beschermen.	Jouw rechten bij een bijbaan
2. Grondrechten		Ik kan uitleggen hoe democratische waarden zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit terugkomen in grondrechten. Ik kan verschillende soorten grondrechten onderscheiden. Ik kan uitleggen hoe grondrechten de macht van de overheid beperken.	

Verantwoording Havo vwo

3. Macht verdeeld		Ik kan uitleggen hoe de scheiding der machten machtsmisbruik helpt voorkomen. Ik kan beargumenteren waarom het legaliteitsbeginsel belangrijk is in een rechtsstaat. Ik kan uitleggen hoe democratische waarden tot uiting komen in het legaliteitsbeginsel en de machtenscheiding. Ik kan beargumenteren met voorbeelden waarom het legaliteitsbeginsel belangrijk is in een rechtsstaat.	
4. Veiligheid of vrijheid?		Ik kan uitleggen wanneer ik te maken heb met rechtshandhaving en rechtsbescherming. Ik kan uitleggen welke belangen en waarden een rol spelen bij rechtshandhaving en rechtsbescherming. Ik kan beschrijven welke gevolgen overheidsoptreden heeft voor burgers in een rechtsstaat. Ik kan uitleggen welke belangen en waarden een rol spelen tussen rechtshandhaving en rechtsbescherming.	
5. Opsporing: OM		Ik kan uitleggen waarom opsporing kan zorgen voor spanning tussen veiligheid en vrijheid. Ik kan beargumenteren welke rechten van burgers bij opsporing in gevaar kunnen komen. Ik kan beoordelen of het gebruik van dwang door de politie en het Openbaar Ministerie bij opsporing rechtvaardig is.	

Verantwoording Havo vwo

6. Rechtszaak		Ik kan uitleggen hoe onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak zorgt voor rechtsgelijkheid en rechtsbescherming. Ik kan uitleggen hoe druk van media, politiek of burgers op een rechtszaak een bedreiging voor eerlijke en onafhankelijke rechtspraak. Ik kan beargumenteren waarom burgerlijk recht en bestuursrecht een grote rol spelen bij maatschappelijke vraagstukken.	
---------------	--	--	--

Vraagstukken

1. Taakstraf		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Hel of hotel?		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Levenslang? / TBS		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Katonrechter		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Spreekrecht		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Klassenjustitie / Rechter als wetgende macht		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Schelden met kanker		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Artikel 1		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Grenzen aan protest / Artikel 23		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Hoe crimineel is jouw woonplaats?		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Brabant drugsfab		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Vuurwerk EU / Amerika		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Politiek

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			

Verantwoording Havo vwo

1. Democratie?		Ik kan uitleggen wat democratische waarden zijn. Ik kan democratische en autoritaire politieke stelsels vergelijken aan de hand van kenmerken van een democratie. Ik kan uitleggen welke rol verkiezingen hebben in een democratie. Ik kan uitleggen wat democratische waarden zijn in de context van verkiezingen. Ik kan uitleggen welke rol verkiezingen hebben binnen een democratie.	
2. Nederland		Ik kan de kenmerken van een constitutionele monarchie en een republiek benoemen Ik kan uitleggen wat de verschillen zijn tussen een parlementair stelsel en een presidentieel stelsel. Ik kan het Nederlandse politieke stelsel beoordelen aan de hand van de kenmerken van een democratie.	
3. Stromingen		Ik kan standpunten van politieke partijen koppelen aan politieke ideologieën. Ik kan de belangrijkste kenmerken van verschillende politieke ideologieën benoemen. Ik kan uitleggen hoe verschillende politieke ideologieën democratische waarden, zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit interpreteren.	
4. Partijen		Ik kan benoemen wat de verschillende functies van politieke partijen zijn. Ik kan politieke standpunten indelen op basis van verschillende politieke dimensies. Ik kan beoordelen welke politieke partijen samen een coalitie kunnen vormen op basis van hun uitgangspunten.	

Verantwoording Havo vwo

5. Parlement		Ik kan uitleggen wat de taken van de volksvertegenwoordiging op alle bestuursniveaus in Nederland en de EU zijn. Ik kan uitleggen wat de bevoegdheden van de volksvertegenwoordiging op alle bestuursniveaus in Nederland en de EU zijn. Ik kan een kosten-batenanalyse maken van een overheidsbesluit over een maatschappelijk vraagstuk.	
6. Regering		Ik kan uitleggen wat de taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur op alle bestuursniveaus in Nederland en de EU zijn. Ik kan uitleggen hoe een wet tot stand komt . Ik kan uitleggen waarom overleg en compromissen belangrijk zijn in de Nederlandse politieke besluitvorming.	
Vraagstukken			
1. Demonstratie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Monarchie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Waardering democratie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Links of rechts?		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Kiesdrempel		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Populisme		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. AnWB		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. LAKS		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Farmer Defense Force / Extinction rebellion		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Raadslid		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Gekozen burgemeester		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. België / Toekomst democratie in de wereld		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Macht en invloed

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Lessen			
1. Macht in een vraagstuk		Ik kan uitleggen wat machtsmiddelen zijn. Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk herkennen welke machtsmiddelen worden ingezet. Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk verschillende belangen tegen elkaar afwegen.	
2. Invloed op beleid		Ik kan uitleggen op welke manieren burgers en organisaties invloed kunnen uitoefenen op het overheidsbeleid. Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk herkennen hoe burgers en organisaties proberen invloed uit te oefenen op het overheidsbeleid. Ik kan uitleggen hoe burgers, de overheid, media en maatschappelijke organisaties democratische waarden beschermen.	
3. Media maken het vraagstuk		Ik kan uitleggen hoe media, publiek en politiek elkaar beïnvloeden. Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk herkennen hoe publiek en politieke actoren traditionele media inzetten om invloed uit te oefenen. Ik kan uitleggen hoe framing, selectie en agendavorming politieke opvattingen en besluitvorming beïnvloeden.	

Verantwoording Havo vwo

4. Online beïnvloeding		Ik kan uitleggen hoe platformmedia en digitale technologie politieke besluitvorming beïnvloeden. Ik kan uitleggen waarom vrije media belangrijk zijn voor een democratische rechtsstaat. Ik kan uitleggen hoe politieke actoren en burgers online media gebruiken om invloed uit te oefenen.	
5. Wereldvraagstukken		Ik kan uitleggen welke rol de EU, de NAVO en de VN hebben bij internationale vraagstukken. Ik kan uitleggen voor welke dilemma's landen en internationale organisaties staan bij internationale vraagstukken. Ik kan uitleggen welke invloed kenmerken van een land hebben op internationale vraagstukken.	
6. Wereldhandel		Ik kan uitleggen welke verantwoordelijkheid multinationals en media hebben bij een maatschappelijk vraagstuk. Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk herkennen hoe multinationals en media invloed uitoefenen. Ik kan uitleggen waarom mensen verschillend kunnen denken over de verantwoordelijkheid van multinationals.	
Vraagstukken			
1. Veiligheid Temu		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Dropshipping		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
1. Temu / Made in China		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. Ter Appel		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. AZC		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
2. COA / Migratiepact		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Ouderlijk toezicht online		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
3. Data achterlaten online		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	

Verantwoording Havo vwo

3. Darkweb / Techgiganten		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Voedselbank		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. Tabaksindustrie		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	
4. NAVO / VN		Leerdoelen nog niet vastgesteld.	